

Весели и не толкова весели наблюдения за тъжното състояние на българската наука

Николай К. Витанов
Институт по механика на БАН

ПИСАНИ ПО ПОВОД НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯТА ЗА РАЗВИТИЕ НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ ДО 2020 Г.

и съдържащи 46 весели наблюдения, 14 наблюдения от тези, дето, смущават веселието, две тотални глупости в текста на стратегията, 20 неща, които трябва да има в една такава стратегия, 6 разсъждения за това, каква трябва да бъде научната политика на държавата, 1 весел закон и 1 сън в зимна нощ свързан с що годе оптимистична теория за българския елит.

Ледени размисли в една топла германска февруарска вечер.

И тъй ето ме пак в Германия. Далеч от българския хаос, си върша спокойно научната работа. По един сателитен канал дават по 2 серии на ден от Game of Thrones, та получавам и нагледни

уроци по средновековна политика, които са не по-малко приложими и днес. Февруари е учудващо топъл – в други години по това време не беше 15 градуса, а температурата бе толкова ниска, че Елба замръзваше. Хубавото февруарско време подпомага работата и ми освобождава време да мисля и за други неща. Например затова, каква е разликата между науката тук и у нас. Защо тук от мене се очакват само научни резултати и хората са доволни, когато тяхната младеж може да научи нещо от мен, а у нас съм „феодален старец” който „само събира пари от заплати, пие кафе и си клати краката”. Националният елит може и да ми се намръщи, че му напомням тези думи на един катастрофално провалил се самозванец, довел хората дотам, че да се самозапалват, но къде беше този елит, когато същият юнак размахваше постни пици за народа, а той си живееше в прясно ремонтирани резиденции. Това няма как да бъде забравено, как-

то и това, че същият този си имаше за приятел един министър, който назначи анголски „професор“ във Фонда за научни изследвания и парите за наука отидоха по скандален начин в „честни бизнеси“, които нямат нищо общо с науката. Как да сравняваш това със ситуацията в Германия, където току що един министър си отиде, само защото предупредил шефа на една партия да не издига много един човек, защото срещу него се води разследване. Явно, стратегията за развитие тук е една, а у нас – друга. Същото се отнася и за стратегията за развитието на научните изследвания. И нека тогава да разгледаме българската национална стратегия за развитие на научните изследвания до 2020. И като я пообсъдим и посочим слабостите и, ще кажем няколко думи за това какво трябва да има в една стратегия и как на други места научните изследвания са приоритетна политическа цел – ама наистина, а не на думи.

Весел прочит на националната стратегия за развитие на научните изследвания до 2020 г.

Годината е 2014 и това е почти по средата на периода от 2010 до 2020 г., нали така. Положението в българската наука е трагично и съществена вина за това има както изплувалият и напенил се на обществената повърхност „елит“, от който някога се е възмущавал още Чърчил (и много оттогава не се е променило), така и политиката в областта на науката и иновациите. А в основата на тази политика трябва да е нацио-

налната стратегия за развитие на научните изследвания до 2020 г. Добре е известно, че аз съм един от тези, които писмено и устно критикувах тази стратегия в последните 4 години. Не защото имам зъб на някого или пък се натискам да правя кариера (ако се натисках, щях да си мълча и повярвайте ми, това щеше да бъде добре оценено и възнаградено). Причината е друга – покрай другото, аз съм специалист по математическа социална динамика и математическа икономика. И като такъв, ми е трудно да наблюдавам как маршируващата глупост и некадърност разбиват българското общество и наука. Ето защо, когато се пласира по-редната откровена глупост за развитието на българската наука и то с апломб за непогрешимост, отбелязвам тая работа ей така, за поколенията. Но стига за това.

По-долу ще обоснова тезата, че съществени части от стратегията за научни изследвания са написани така, че българската научно – иновационна система със сигурност ще бъде тотално разбита, ако не се предприемат мерки веднага. Не че се надявам, че нещо ще бъде направено. Нито пък съм уверен, че тази стратегия може да се поправи. Просто ще ви разкажа, защо смятам, че тази стратегия не струва и още ще ви разкажа за някои работи дето трябва да ги има в една стратегия за развитие на научните изследвания. Не се впрягайте много – приемерте долния текст като философско разсъждение на 48-годишен „феодален старец“, който „си клати краката и си пие кафето“ в кабинета си в един от герман-

ските Макс-Планк институти в тази топла февруарска вечер. И понеже в тези институти нищо не се разбира от „науката”, в която майстори са анголските „професори”, то долните разсъждения ще предизвикат само смях у „сериозните хора”, управляващи и направляващи българската наука „от победа към победа” и „от светло настояще към сияйни бъднини”.

И тъй нека започна с нещо весело, а именно, че гнойните рани на заложените в стратегията погрешни принципи и политики започнаха здраво да миришат особено през миналата година. Преди да продължа нека да кажа, че в стратегията има и малко на брой правилни според мен положения. Кое то показва, че сред писалите я има и хора, които разбират от науката тъй както я разбирам аз. Ще ми се сред тия хора да са и съответните администратори от МОНМ, а също и част от учените. Голяма част от стратегията обаче отразява идеологическите виждания на некомпетентни хора, които докараха не само нашата държава, но и целия свят до огромна криза.

Веселите наблюдения на Вита-нов

След този кратък увод преминавам към веселия анализ на стратегията.

Весело наблюдение №1: Стратегията е пълна с излишни изрази. Текстът може да се съкрати значително без да се загуби нищо по същество. 40-45 страници са достатъчни. Това не е ро-

ман, а стратегия.

Весело наблюдение №2: Като четеш човек стратегията, получава чувството, че целевата група не са БАН, университетите и другите научни организации, а бизнесмените. Да не би пък с това да се цели парите за наука да се насочат за „усвояване” от юридически и физически лица без научен капацитет? Дали пък не може тази стратегия да се преработи така, че целевата група наистина (а не само на книга) да са научните организации и университетите.

Весело наблюдение №3: Цел номер 2 на ЕС изисква 3% от БВП инвестиции в научна и развойна дейност. Такова нещо изобщо не се залага в тази стратегия. Може би пък ако искаме да дръпнем трябва да заложим поне 2.5% като поне 1.5% трябва да дойдат от държавата. Поне, защото българският бизнес няма да може да вложи 1% в истински научни изследвания (а не в клинични и други тестове, които бизнесът обявява за научни изследвания. Толкова е весело – някои отчита нещо си като научни изследвания, друг пък му вярва. Само дето с лъжи няма да стигнем доникъде).

Весело наблюдение №4: Е, имаме си стратегия. Но я вижте, каква част от БВП се отделя за наука. Като се замисля наред веселието – вече 25 години се източва кръвта на българската наука. Тук никакви сладки приказки, записани в стратегия няма да помогнат. Друго трябва да се направи.

Весело наблюдение №5: Цел 3 на 1-ва страница в стратегията е формулирана много лошо. Оригиналната формулировка на ЕС не е такава. Е, поне може цел №3 да се формулира както е формулирана в документите на ЕС.

Весело наблюдение №6: Цел №5 на 1-ва страница няма отношение към развитието на научните изследвания. Не трябва на учените да се прехвърлят задължения, които са задължения на други части на общественно-икономическата система. Може би пък в стратегията за научни изследвания от целите на ЕС на 1-ва страница трябва да останат тези, които имат отношение към научните изследвания и тяхното развитие.

Весело наблюдение №7: на стр. 1 от стратегията не е подчертано кои научни изследвания са основно конкурентно предимство. А дали пък не може да се запише както в документите на развитите държави:

„При реализирането на тези цели **фундаменталните и приложни** научни изследвания и иновациите повече от всякога са основно конкурентно предимство в глобалното икономическо състезание...”. Може, но не се записва. Защо ли? Ами защото вероятно на някои им е весело да гледат гнойните рани по все по-измършавящото и загиващо тяло на българската наука.

Весело наблюдение №8: В стра-

тегията пише, че страните от БРИК и други (между които и Япония) ще надминат по БВП 6-те най-развити (между които пак Япония). Защо ли пък да не ви кажа: хайде да не бързаме толкова да отписваме САЩ, Германия, добрата стара Англия, Франция, Китай и Япония). Тези приказки, кой кого ще изпревари ще се видят към 2050 година. Те нямат отношение към стратегията. Каквото има отношение, е че тези от БРИК масивно инвестират в истинската наука (а не в дискурси на бельо и други такива). Затуй и се развиват бързо и могат например да отделят все повече пари за пропаганда на достиженията си и другите си забележителности чрез хуманитарните си науки например.

Наблюдение №1 от тези, дето смущават веселието: На стр. 2 в стратегията пише, че държавите, които имат високи равнища на инвестиции в научна и развойна дейност, демонстрират и висок икономически растеж и увеличаващ се дял на световния пазар на знания и иновации. Е, като е така, каква са тая цел за 1.5% от БВП инвестиции в наука у нас? Дали да не напомня, че по-горе предлагам целта трябва да се смени – поне 2.5% до 2020 г.

Весело наблюдение №9: На стр. 3 от стратегията пише, че България изостава по отношение на инвестициите в НИРД. Не пише обаче защо изостава. Все някой е виновен нали? Ах, каква еретична мисъл ми дойде в главата. Веднага трябва да я изхвърля оттам,

че току виж прокарала път на други еретични мисли, като например, че вследствие на следване на погрешни и вече доказано пропаднали икономически идеологии България изостава по отношение на инвестициите в НИРД. Истината обаче май не е никак смешна. Затуй – да караме напред.

Весело наблюдение №10: В стратегията пише, че фиг. 3 показва бързо нарастване на разходите на частния сектор за НИРД. Ех, сега. Всеки начинаещ в статистиката знае, че нещо, което е почти 0, нараства много бързо като процент. И пак си остава малко, нали. Освен това – какво ли бизнесът у нас нарича научни изследвания. Дали пък ако се направи сериозен анализ, няма да излезе, че голяма част от тъй наречените научни изследвания не са никакви научни изследвания по същество. Като си чеша брадата, ми идва наум веселата мисъл, че само четвъртокласен политик може да се опитва да се измъкна с такива номера и то само в страни, където няма достатъчно разсъдливи хора. Дали пък с тази стратегия не правим за смях българските политици и българската държава в очите на чуждестранните дипломати у нас и оттам в чуждите страни?

Весело наблюдение №11: Следват целите на стратегията. Върти ми се една такава мисъл из главата: дали пък тази стратегия не е провал. Ето, почти половината време до 2020 г. мина. По коя от целите барем е направено нещо съществено? Май няма нищо съществено направено по формулираните

цели. Нито национална научна политика е формулирана, нито се прави нещо за построяване на общество на знанието, а за нарастване на дела на екотехнологиите в националната икономика хайде въобще да не почваме да говорим. Тогава защо не вземе да ги преформулираме тези цели? Образно казано - българската наука е на смъртно легло и трябва първо да се спаси, а после да се приведе в състояние да тича и да гони и да стига бързо бягащи цели.

Наблюдение №2 от тези, дето смущават веселието: На стр.4 от стратегията пише, че стратегията осигурява стабилна рамка за развитието на изследователските институции и на научната и иновационната дейност в България за следващите 10 години. Да се чудиш тук, да се смееш ли или да плачеш. Нищо такова не се случва. Друго се случва - разсипване и унищожение на българската наука и криминално „усвояване” на парите за наука.

Весело наблюдение №12: На стр. 4 от стратегията пише, че стратегията е разработена с разбирането, че научните изследвания, технологичното развитие и иновациите са двигател на съвременната икономика в модерните общества. Възниква весел въпрос: ами като е така, защо бе разсипан БАН – основния център на научни изследвания в България? Дали пък БАН не трябва да се разсипе, та парите за наука трябва са се „усвояват” от организации, които нямат нищо общо с науката.

Весело наблюдение №13: На стр. 4 в стратегията пише, че предимство се дава на програмното финансиране. В настоящите условия, това е страхотно веселяшко изпълнение и както се вижда този подход е пълен провал – едни пари бяха „програмно” и скандално усвоени без никаква полза за науката и обществото. Само откровен веселяк може да заложи на предимство на програмното финансиране при умираща национална наука. А може би пък, друг подход да трябва тук. Като например първо да се гарантира финансиране над прага на минимално необходимата за съществуване на науката (за институционално финансиране говоря). Чак след това с програми държавата може да гони внимателно подбрани приоритети.

Весело наблюдение №14: На стр. 4 в стратегията пише, че в международен план стратегията отразява стремежа на България за повишаване на инвестициите в науката и технологичното развитие до 3% от БВП. Как му се викаше на това от една страна да пишеш, че се стремиш към 3%, а от друга страна да залагаш 1.5%. Доста веселяшко е и да чакаш по-голямата част от това да дойде от частния бизнес. Няма да дойде. Ами като не можем да стигнем 3%, признайте си. С 1.5% на книга няма да постигнете нищо. С истина отделени и правилно разпределени 2.5% ще постигнете доста.

Наблюдение №3 от тези, дето смущават веселието: На стр. 4 от стра-

тегията пише, че ще има концентрация на публични ресурси и инвестиции в научни институции със съществуващ капацитет в приоритетни научни области и потенциал за тяхното по-нататъшно модернизирание. Дали няма да е много весело да се запитам – ами като е така, защо няма концентрация на ресурси в БАН? Защо БАН се разсипва? Къде отидоха ресурсите, които бяха отнети от БАН и какви резултати са постигнати с тях? Дали пък не се води позорна политика на съсипване на водещия български научен център? Дали пък, след като няма резултати, този текст не трябва да се преработи *(но от истински специалисти, не от третокласни представители на неправителствени организации. Позволете ми да направя веселата забележка, че ако ще гледаме на науката като на копаня, която трябва да храни световно неизвестни и тотално некадърни „експерти”, които да произвеждат весели писания като стратегии за „развитие” на науката, това трябва да се напише, за да е ясно и истинските учени да си хващат шапката и да се махат от тая държава).*

Весело наблюдение №15: на стр. 5 в стратегията е написано – включване на частния сектор в научно-иновационните процеси. Като се замисли човек, навсякъде при нормалния капитализъм частния сектор е един от двигателите на научно-иновационните процеси. И веднага възниква въпро-

са – а защо у нас не е така и трябва да го включваме? Значи нещо му има на българския частен сектор и като така трябва много да се внимава коя точна част на българския частен сектор да се включи в научно-иновационния процес. Защото вече видяхме, че има една част, която с удоволствие „усвоява” парите за наука, примлясва и се оглажда за още, а резултати от това – никакви. Тая част от българския частен сектор определено трябва да се изхвърли от научно-иновационния процес, а не да се включва в него.

Наблюдение №4 от тези, дето смущават веселието: На стр. 5 от стратегията пише: насърчаване на свободното движение на хора, знания и технологии. Да има такова – към Терминал 2 на летището. Каквото ни е нужно на нас сега са мерки за спиране на изтичането на мозъци, а не стимулирането им да изтичат.

Весело наблюдение №16: На стр. 7 в стратегията е описана структурата на Националния съвет за научни изследвания и Националния съвет по иновации. Там пише, че в тези съвети влизат неправителствени организации и други заинтересовани страни в областта на науката и иновациите. **Възникват доста въпроси – кои точно неправителствени организации и други заинтересовани страни влизат в тези съвети и каква точно е заинтересоваността им? Колко от тези неправителствени организации и други заинтересовани са про-**

водници на доказано пропадналите неолиберални идеи довели до съсипване на българската икономика и българската наука. Повече ли са представителите на тези организации като бройка от представителите на БАН, които доказано произвеждат голяма част от научните постижения и иновации у нас. Повече ли са представителите на тези организации от представителите на университетите, които произвеждат другата голяма част от научната продукция и иновации. Има ли в тези съвети представители на неправителствени организации, които непрекъснато и до днес облъчват населението с телевизионни послания, че наука и технология не ни трябва-ли. Какво правят такива хора в съветите и кой ги е допуснал там?

Весело наблюдение №17: На стр. 10 на стратегията пише, че малките и средни предприятия имат ниска иновационна активност, а големи такива, които да имат собствени иновационни програми - няма. Пише, че частния сектор дори не кандидатстват за готовите пари от Националния иновационен фонд. **Как при това положение чакате от частния бизнес да надвиши държавните разходи за научни изследвания?** Трябва ясно да се осъзнае, че съществена част от българския частен бизнес е различен от частния бизнес на Запад,

чиято първа цел е да използва науката и технологиите за придобиване на преимущества пред конкурентите. В полето на разходите за наука трябва да бъде допусната само тази част от българския частен бизнес, която работи на същите принципи като частния бизнес на Запад. Тези, които гледат да „усвояват” пари от парите за наука за изследвания върху дискурси на белъо, изследване на движението на гребена във фризьорския салон и други подобни „бизнеси” трябва да бъдат изхвърлени веднъж завинаги от достъп до финансиране за научни изследвания.

Весело наблюдение №18: На стр. 10 от стратегията се говори за активността на неправителствени организации създадени по модела на американските мозъчни тръстове. Точно тези неправителствени организации са носителите и подкрепителите на пропадналата идеология, която съсипе българската икономика и затрива българската наука. **Защо, след като са влияли върху управлението на науката и следствието е било разсипване на науката и чудовищен провал на мерките (включително и на тази стратегия) на тези организации се отделя място, колкото на БАН? Колко провала и гърмежи трябва да станат още, за да се разбере, че тия организации са вредители? Не гледате ли телевизия, в която представители на тези „тръстове” приказват как не трябвало да развиваме национална наука и иновации,**

защото сме много изостанали? Не са ли и те виновни за разсипването на българската наука? Кой би търпял такива в Германия или Франция?

А може би трябва да се напише истината за вредното влияние на неправителствените „мозъчни” тръстове и за участието им в разсипването, а и в източването на парите, предназначени за развитието на науката в България. Дали пък да не се изхвърли споменаването им от стратегията. **В коя стратегия на развити западни държави са споменати тези организации? В никоя, защото приносът им към науката е никакъв.** Но по-нататък в стратегията ще стане още по-весело по повод на тези организации.

Весело наблюдение №19: На стр. 11 от стратегията е написано, че запазването на ниво 0.35% на публичните разходи за наука не може да гарантира необходимото качество на изследвания и поддържане на минимален образователен и научен потенциал на обществото и индустрията. **Защо след като това е било ясно, бюджетът на БАН бе свит драстично, а водещите в научните изследвания университети бяха притиснати до стената? Значи някой е знаел, че науката се затрива и е усилвил скоростта на затриването?** Дали пък да не се напише истината, а именно, че на висши ръководни позиции в държавата доста често се издигат хора, които затриват единственото, което може да ни направи сносна държава и

относително богато общество – науката и технологиите.

Весело наблюдение №20: На стр. 14 от стратегията се говори за архаичния модел на управление на научните изследвания. Искам да напомня, че рибата се вмиришава от главата и някой от авторите на стратегията са си вкарвали мощен автогол, защото големите възможности за управление са по високите етажи на модела на управление. Нали така – колкото по-високо в йерархията – толкова по-големи възможности за управление. А ръководствата на БАН и на университетите са средния етаж на модела на управление. Откровена веселящина е да се говори, че ЗРАС подобрява мениджмънта на човешките ресурси и обновява академичния състав. **Ако трябва да се изразя в стил комедия от Шекспир – то каквото съм твърдял, го казвам и сега – ЗРАС отваря пътя на маршируващата посредственост и още по-маршируващата некадърност към високите управленски постове в българската наука. Оттук нататък е лесно да предрека, че ако този закон не се промени, в българската научна политика ще се редуват провал след провал.**

И по-надолу: още нещо весело от стратегията – няма обмен на млади кадри между университетите и БАН. **А защо не идват младите кадри в БАН? Ами я погледнете какви са заплатите в БАН? Защо тези заплати нарочно се държат ни-**

ски за да няма приток на млади кадри в БАН? В главата на кой веселяк се роди тази идея? Препоръчвам името му да бъде извадено на показ. Този човек може и да е веселяк, но си има име и титла. Хайде да го прославим заради заслугите му – време е научната общественост както и широката общественост да научат това име.

Следва раздут административен щат. Следващото много весело нещо. **Кой пише моля ви се за раздут административен щат? Дали някой ще посмее да изкара списъка с бонусите и хонорарите, получени за писането на тези бисери?**

А има и още – утежнени административни процедури и слабо използване на съвременни онлайн технологии за подпомагане на административната дейност? Това вероятно си го е смукал от пръстите някой „юнак” от „мозъчните тръстове”. Да, но аз съм заместник-директор на институт от БАН. И счетоводството ни и личен състав масивно използват онлайн технологии. **И коя процедура моля е утежнена и как? Как е възможно такива несвързани брътвежи да намират място в национална стратегия?** Защо ли се питам. Да управляваш научна организация в тази страна никак не е весело. Виж писането на стратегии в последните 25 години си е друго нещо. Хем весело, хем доходно.

Весело наблюдение №21: На стр. 14 в стратегията пише, че до 2010 Бъл-

гария не разполага със стабилна визия и стабилна финансова политика за развитие на науката. Това си е веселяшко послъгване, защото в периода 2005 – 2009 години имаше стабилна финансова политика. Виж, че в 2010 г. това вече го няма, е друг въпрос. И липсата на средства за наука ни поставя в позицията на силно изоставаща държава от средните нива за ЕС. Така е. **И какво бе направено за 4 години оттогава? Нищо. Тогава не ми се сърдете, че пиша истината, каквато е: тази стратегия е грандиозен провал. Тя не подобри нещата – тя ги влоши.**

Весело наблюдение №22: На стр. 15 в стратегията пише, че България има най-неблагоприятната структура на секторното финансиране на науката, характеризираща се с висока тежест (тежест??? – каква дума!!!) на публичните разходи (70%) за сметка на останалите.... **Дали добре разбирам, че тук някой веселяк се оплаква, че му тежат мизерните държавни разходи за наука? Че нали по-горе се признава, че тези разходи са под минимума за нормално функциониране на научните организации и научните изследвания?** И нали вече с хумор отбелязах, че българският бизнес е различен от този на запад и поради това частните разходи за наука са далеч под мизерните държавни разходи. Ами защо не си го напишем, както си е: държавните разходи за наука и иновации са мизерни, а на частния бизнес са още по-малки. Така не

може да продължава. Всъщност може, но скоро ще останете без наука и ще ви се смеят, че имате държава, а управлението на националния елит я е превърнало в бардак и бантустан като систематично унищожило научно-иновационната подструктура на социално икономическата структура. Но карай да върви, важното да е весело и сладко да се дъра-бърим по телевизите как се грижим за учените, пък те незнайно защо умират от глад и бягат зад граница и как се грижим за науката, пък незнайно защо оборудването за нищо не става и резултатите никакви ги няма. И виновни има разбира се – феодалните старци от БАН. Че кой друг. Да, да, виновни са те и за това, че науката е разсипана и затова, че държавата е разсипана и за всичко каквото можете да се сетите. И като отрежем финансирането на БАН, всичко ще се оправи. Е оправи се – от щастие хората започнаха да се самозапалват по площадите.

Весело наблюдение №23: На стр. 15 от стратегията пише: На четвърто място – неблагоприятна структура на разходите в държавния сектор и липса на концентрация на ресурсите. Преобладаваща институционална подкрепа на много на брой научни организации и много нисък дял на програмно-проектното финансиране. Тъй ли? А-ха, някой развива веселата идея, че разходите са мизерни, но въпреки това не са концентрирани. Аз като човек свикнал да мисли, ваша милост, си мисля, какво ли ще стане, като хем разходите се държат мизерни, хем ще се концен-

трират. Много ми е интересно някой да пише, че разходите не стигат за нормално функциониране и после да се оплаква, че преобладаващата част била за институционално финансиране. Ами що не вземете да направите първо разходите достатъчни за оцеляването на българската наука и още дайте отгоре, па тогава увеличавайте дела на проектното финансиране. И след това четем – научните организации били много. **Така ли? А кой нарои университетите. И кой разрешаваше това?** Е как кой – феодалните старци от БАН разбира се.

Весело наблюдение №24: На стр. 15 от стратегията пише, че липсва конкурентна среда и независима външна (международна) експертиза на научните идеи, разработки и резултати. Веселите ситуации с международните експерти на сесиите на Фонд Научни изследвания в последните години дискредитира идеята за международна експертиза. Пък може и нарочно да е било, знае ли човек.

Весело наблюдение №25: На стр. 15 в стратегията пише, че има изкуствено разделение на науката и висшето образование, че това било следствие на стара политика, че трудно да преодолява виждането за университетите като чисто образователни структури. Е, тука на 20 метра от мене има един Макс-Планк институт и там хората казват, че няма нищо по-ефективно от система от институти, занимаващи се само с наука. Явно много са прости, къде ще се мерят с акъла на „ге-

ниите”, писали как беше „на коляно” стратегията. Защото ако се вържем на акъла на „тъпите” германци, трябва да признаем, че БАН е национална ценност, която трябва да се пази и усилва, а не да се разбива. И тъй, политиката си е била наред някога. Виж, че университетите бяха така неолиберално транжирани, че науката в тях да е зле, е отделен въпрос.

Добре де, като искате стимулиране на науката транжираните университети, отпуснете допълнителни пари на БАН за да създаде допълнителни специални позиции за университетски преподаватели и вместо да товарите университетските преподаватели като магарета, дайте им възможност да имат временен престой в БАН на тези позиции. Като искате студентите да се интересуват от наука, дайте още пари на БАН да поддържа стажантски позиции, които да се заемат от студенти, които през лятото да се занимават с наука. Отпуснете пари във всеки институт на БАН да има 10 специални позиции за университетски преподаватели и 20 позиции, на които да могат да бъдат назначавани за известно време студенти и стажанти. Така ще вдигнете нивото на науката в университетите.

Весело наблюдение №26: Ва стр. 16 от стратегията се споменава оскъдността на финансовите инструменти и че националните фондове за научни изследвания и иновации не са достатъчни. Някак си тук ми става весело **Не са достатъчни за какво?** - след грандиозния скандал във Фонда за на-

учни изследвания този фонд е напълно компрометиран. Тук няма място за конкретика, но фондът е конструиран така, че дейността му да води до скандал след скандал. 98% от проблемите са следствие от неправилна организация е казал Деминг. Деминг ли? Кой беше този? Добре, че няма секторни програми, защото още пари щяха да се „усвоят”. И нали прочетохте какво ви написах за Фонда за научни изследвания.

Весело наблюдение №27: На стр. 16 от стратегията се критикува неизползването на структурните фондове на ЕС за подкрепа на науката у нас. Така е. Тук обаче има един много тежък въпрос, който така нескоропосано се заобикаля, че на човек чак да му стане весело и благо на душата. Та въпросът е: ***Защо, след като е видно, че дори Румъния иска оперативна програма за наука в периода 2007-2013, нашите преговарящи не са поискали такава за България? Кой български политик причини това на българската наука? Време е това име да бъде обляно със заслужена слава и поставено на пиедестал, та всички да го знаят. Нека тук спомена още нещо – оперативната програма, включваща науката, както е концептирана, ще бъде пълен провал. Защо си мисля така ли? Ами ето защо:*** За последните 25 години от българската наука бяха изгребани над 15 милиарда евро и бяха „усвоени” незнайно къде. Да се разчита, че сега ще вкараме 150 милиона евро и

нещата ще се заметат е пълна илюзия. **Предупреждавам, че тази оперативна програма, както е направена, ще има маргинален ефект върху българската наука.** Но вече чувам как щяло сега малко да се направи, пък после още малко. На тези мъдреци, дето си смучат тези неща от пръстите да взема весело да им кажа: за да се случи каквото и да е има да се прескачат доста прагове. Един от тях е инвестиционният. Ако инвестициите са подпрагови (а в тази програма те са) то ще си останете само с приказките и в 2020 г пак ще сме си на опашката в Евросъюза. Ако един охлюв тръгне да изкачва прагове, доста е вероятно да умре нейде из праговите дебри. Друг подход трябва тука.

Весело наблюдение №28: На стр. 17 от стратегията пише, че е време да се въведат нови финансови инструменти като програми за начален капитал и рисков капитал. Като човек, изнасящ лекции и пишещ статии за дейността на венчърните фондове, да взема да попитам направо: ***кой болен мозък от коя неправителствена организация написа неща, които бизнесът трябва да прави, като задължение на държавата в държавната стратегия за научни изследвания?*** Много е смешно да се пише от една страна, че държавата не трябва да се бърка на бизнеса, а от друга страна да се пише по стратегии, че тя трябва да му върши работата. Ами напишете, че трябва държавата и да му сменя памперса на бизнеса, за да е ясно на запознатите,

че някои от писателите на стратегията нищо не разбират от съвременен капитализъм и от това кой какво трябва да прави в модерна капиталистическата обществена система. Като си помисля, защо не пратите този текст в стратегията за развитие на икономиката (ако има такава). Аз бих изхвърлил всякаквите неолиберални неправителствени организации от писането на каквито и да са стратегии за развитие на българската държава. Виж да разбиват чужди държави весело ги бих използвал.

Наблюдение №5 от тези, дето смущават веселието: На стр. 17 от стратегията е писано за данъчните стимули за научно-изследователската и развойната дейност и се пише за нисък корпоративен данък и други такива. Тоест според авторите на стратегията данъчни стимули има. Ех, че весело! **Защо няма тогава резултати?** Много просто – ей така ангротадените данъчни стимули бизнесът си ги прибира в джоба и чака за още. Данъчните стимули трябва да се дават по конкретен повод и за конкретни резултати. Например: данъчни стимули за въведена иновация – въвеждаш иновацията и тогава, за 2 години ти се намалява корпоративния данък. Ако до 2 години не въведеш друга иновация, данъкът ти се вдига. Но става дума за истински иновации, а не за иновации от типа секретарката на шефа си сменила бельото от чисто бяло на бяло с извезано розово сърчице върху него.

Наблюдение №6 от тези, дето

смущават веселието: На стр. 19 е написано, че Фондът за научни изследвания през годините се е развивал като модерен европейски инструмент за насърчаване на научните изследвания. **???? Когато се стигне до там, в държавните стратегии да се пишат опашати лъжи, значи държавата отива на зле.** Модерен???? Европейски??? Че къде в Европа се дават пари за изучаване на науката дискурс на бельото и къде по модерния свят начело на аналогичния фонд се поставя анголски „професор”, чиято научна дейност е едно абсолютно нищо? Фондът за научни изследвания е силно компрометиран и дискредитиран. Най-добре напишете истината за този фонд – че той се превърна в трансмисия за пренасочване на и без това нищожните пари за наука в джобовете на недостойни физически и нямащи никакво отношение към науката юридически личности.

Наблюдение №7 от тези, дето смущават веселието: На стр. 20 от стратегията пише, че е необходимо поетапно увеличаване на публичните разходи за наука и развойна дейност. Половината време на тая стратегия изтича, публичните разходи не само на се увеличени, ами и са силно намалени. Ако това не е грандиозен провал, здраве му кажи.

Весело наблюдение №29: На стр. 20 от стратегията пише, че , че е важно да се създаде благоприятна среда за стимулиране на връзките между науката и бизнеса и това да е предпостав-

ка за увеличаване на частните инвестиции в наука и образование. Вижте сега – с мантри и заклинания няма да стане работата. Връзките наука – бизнес могат да се направят изключително просто и ефективно. Как? – е, нали не се надявате на безплатен съвет, след като досега са пръснати десетки милиони за заплати, хонорари и бонуси, а връзката все я няма. В допълнение трябва да се издали нормалния бизнес от гледащите да „усвоят” държавни пари бай ганьовци и този нормален бизнес да се стимулира през иновационните фондове на икономическото министерство. А парите за наука във връзка с бизнеса трябва да отиват в научните организации и университетите, а не в бизнеса. Как – този съвет също не е безплатен поради гореспоменатата причина. Научете следното – хубавите идеи струват пари и то много пари. Пък ако искате – карайте като досега. Чакаат ви катастрофа след катастрофа.

Наблюдение №8 от тези, дето смущават веселието: Част 4 на стратегията е посветена на човешките ресурси. Тук са едни от най-грандиозните провали на тази стратегия.

Наблюдение №9 от тези, дето смущават веселието: На стр. 21 в стратегията пише, че проблемът с ниското заплащане на учените в повечето научни организации се дължи основно на архаични методи на управление и липса на визия за развитие на човешките ресурси в самите организации. Това е толкова весело, че чак граничи

с откровена идиотщина. Като заместник-директор ви казвам: я се опитайте да уволните някой некадърник. Ще ви отрови живота, а в редките случаи когато успеете, ще ви замине щатната бройка. Напишете истината, а именно, че ръководителите на научните организации нямат никаква свобода да се освобождават от некадърниците и нямат никакви ресурси да стимулират най-добрите учени. А ниското заплащане, особено в БАН е резултат от държавна политика на унищожаване на националния научен център. Ако беше друго, държавата досега отдавна да е направила заплатите в БАН най-високите в сектора, защото там работи елитът на българската наука и се произвежда най-много научна продукция. Нали така. **Като се замисля, в сила е 1-ви закон на Витанов: колкото е по-малка научната продукция на една организация в сектора образование и наука, толкова са по-високи заплатите в нея.** Държавата спокойно може да покаже воля и желание да го направи, като повиши рязко заплатите в БАН. Хайде покажете най-накрая и на дела, че милеете за наука. Стига сте приказвали едно, а сте правили друго. С лъжи не се стига далече. Ако не вярвате, погледнете къде е България, а после погледнете къде е Германия. А едната от двете страни беше напълно разрушена преди 70 години, нали?

Весело наблюдение №30: На стр. 21 от стратегията пише за отдръпването на младите хора от академичната кариера. Защо се отдръпват? Тука вече

не е никак весело - управленското безумие на най-високо държавно ниво е стигнало дотам, заплатите на тия хора да не им стигат за храна. **Какво искате?-гладни жадни, голи, боси и бездомни младежи да ви произвеждат научна продукция, че да можете да изглеждате що годе добре в Европа ли? Нищо такова няма да стане.** Ако искате да се промени нещо, почнете с повишение на заплатите и то не само на младите хора, а на всички качествени учени. Махнете некадърниците и откровените злосторници от всички ръководни позиции. Махнете от тези позиции неолибералите, който се плетат като пиле в кълчища, каканижат и правят откровени глупости. И преди да кажете, че съм някой глупак, да ви кажа – хич не си и мисля, че ще го направите. Нали така? Ха наздраве.

Наблюдение №10 от тези, дето развалят веселието: На стр. 22 от стратегията пише за неблагоприятния възрастов профил на учените. Ами напишете най-накрая истината: този профил е резултат от некадърната финансова политика на най-високо ниво по отношение на научно-изследователските структури и системи в държавата. Това е резултат от некадърната политика на държане на заплатите в науката ниски. Ножът е опрял да кокала. Истинските учени на България се изтребват физически. Колко весело, а!

Весело наблюдение №31: На стр. 23 от стратегията пише, че мобил-

ността, като основен инструмент за научно и професионално развитие на българските учени е много слабо застъпена в българските научни организации. Малко по-надолу пише, че има концентрация на научната дейност в столицата. Като човек, писал книга (на английски) за математическо моделиране на регионалното развитие, нека весело да отбележа: каквато е регионалната политика, такива са и резултатите. И като всичко е концентрирано в София, за каква мобилност говорите? Та този текст за мобилността не е ли преписан от някой чужд документ. Ако искате регионални центрове, дайте специален бюджет и БАН ще ви ги направи и задейства. Но като човек, занимаващ се с икономика нека да отбележа с доста доза ирония – не става така – искаме БАН да развива хем науката, хем иновациите, хем регионални центрове да поддържа и непрекъснато да намаляваме бюджета му. Няма да стане така – все едно седите на брега на българска река и чакате рибата сама да скочи в тигана ви. Е такива прости български риби няма. А като гледате резултатите за мобилността, помислете си колко е интелигентен и този, който е нагласил тигана и чака. Я да взема да ви препоръчам рязко повишаване на бюджета на БАН и записването на задачата за създаде регионални центрове в стратегията. Парите, а не андрешковските мераци движат света.

Весело наблюдение №32: На стр. 23 от стратегията пише: следва да се отчете поэтапното нарастване на пер-

сонала, зает с НИРД в сектор предприятия за последните три години при тенденция на намаляване на учените в държавния сектор и почти липсата на учени, заети в неправителствените организации. Това е толкова весело, особено за човек като мен, който добре знае какво е положението с изследванията във фирмичките и у нас и в корпорациите тук на Запад. Та от тази гледна точка думата поетапно май трябва да замени израза – нарастване от никакъв към мижав. **Но да се съсредоточим върху скандалното признание за липсата на учени в неправителствените организации. Тогава идва въпросът – що щат тез юнаци при писането на стратегии за развитие на каквото и да е свързано с науката. Ясно е що щат – хонорарчета за документи, които да съсият истинските научни структури и да им освободят пътя да се развяват полите както намерят за добре. Кой допуска организации с доказана липса на научен капацитет да пишат стратегии за науката и иновациите? Моментално изхвърлете тези вредители от всички структури, определящи бъдещето на науката и иновациите. По това ще се съди наистина ли искате да направите нещо за българската наука.** И понеже в стратегията директно е признато, че неправителствените организации нямат капацитет, защо ли да не се осветлят имената на тези, които са знаели това, но са им позволили да

участват във взимането на каквито и да са решения и писането на каквито и да са документи, свързани с науката. Не е ли престъпление и вредителство срещу държавата, да знаеш, че някой е некомпетентен и да го пускаш до ти определя накъде да се развива подсистемата, която ти гарантира конкурентноспособността в глобализацията се свят? Е, ако не е, нека да чуем имената. Ако ли пък е, нищо няма да чуем.

Наблюдение №11 от тези, дето развалят веселието: На стр. 25 от стратегията се говори за достъпа до пълнотекстовите платформи. Дали пък да не алармирам, че този достъп в последните години се свива все повече. Например няма достъп до изданията на Американското физическо общество. **Каква качествена наука ще се прави у нас, като човек не знае какво се прави във водещата в науката страна по света? Защо човек трябва да ходи в чужбина, за да получава тази информация?** Ето ви типичен пример за весело безхаберие и липса на усет за това, какво е важно. Явно финансирането на изследвания върху дамското бельо е много по-важно от това човек да има достъп до статиите на американските нобелови лауреати. Далече ще стигнем така, да знаете. Не само до девета ами и до 143-та глуха.

Весело наблюдение №33: На стр. 25 от стратегията пише, че науката в България има значим потенциал в повечето направления на научни изследвания. Я гледай ти, значи пробле-

мът не е в учените и техния потенциал, както крещеше един финансов министър. Проблемът е в нечия управленска некадърност, която роди безумната идея да се мачка БАН (където е най-големият потенциал) и да се свива и направо краде от финансирането на истинската наука, че да не може да се прояви потенциала ѝ. Юнашки дела като безобразното отношение към българските учени и наука в последните 25 години непременно трябва да се подчертаят в стратегията. Няма как да мъчиш някого, да го държиш на хляб и вода и след това да се правиш, че нищо не е било и да тръгнеш да искаш каквото и да е от него, като продължаваш да го държиш на хляб и вода. Това е тотално безочие, което трябва да бъде преустановено веднага. А ще бъде ли преустановено? Не, няма. И мобилността по посока на Терминал 2 на летището и оттам по-света ще продължи и така ще се изпълнява стратегията. За стратегията за съсипване на държавата и на науката говорим.

Весело наблюдение №34: На стр. 28 от стратегията пише, че е необходимо да се стимулира публикуването в утвърдени и престижни списания. **Какво е направено тук за 4 години? Колко публикации в престижни списания са стимулирани и как са стимулирани?** Както виждате – приказки много, дела никакви. Ама нали знаете какво е утвърдено и престижно списание? Не всяко е такова.

Весело наблюдение №35: На стр.

29 от стратегията пише, че е важно, участието на български учени в международните мрежи да има финансова и интелектуална възвращаемост. Важно е да има интелектуална възвращаемост и такава има. **Кой написа обаче, че трябва да има финансова възвращаемост?** Похвално скъпчийство и стиснатост, браво. Дали пък да не споделя, че тука, по макс-планковските земи считаме за важно в главите на учените да постъпват новите идеи и знания, който иска да прави от това пари, да бъде така добър да организира националната научна и иновационна система така, щото тези нови идеи и знания ускорено да се превръщат в иновации и технологии. Такова нещо няма. Седим и броим колко пари са ни донесени по проекти. Щото друго не можем явно. Дали пък не се лъжа? Е то лесно ще се види. Например като махнете текста за финансовата възвращаемост и включете текст, че националната научно-иновационна система не е добре организирана, за да материализира идеите и знанията в пари, като толкова искате да пишете за пари. А и още неща трябва да се направят.

Весело наблюдение №36: На стр. 30 от стратегията пише, че участието на България в програмата за конкурентноспособност и иновации не е достатъчно активно. Тъй. **И какво сега, българските учени ли трябва да вършат работата на българския бизнес? Защото в бизнеса стават стотици хиляди фалити и никой не казва нищо,**

а българските учени видите ли са феодални старци, нищо не разбират, пък я как тъй са добре представени по класациите, доста по на предни места, отколкото е България по икономическите и други класации. И като това е така, май на други места трябва да се ругае и на други места се пилеят пари и част от стратегията да се прикрие тая работа, е масивното крещене срещу учените.

Весело наблюдение №37: На стр. 36 от стратегията пише, че с малки изключения научната инфраструктура не е съвременна. Другото какво пише е без особено значение – какво може да се иска когато научната структура не е съвременна. Предлагам да се напише, че виновни за остарялата научна инфраструктура са „тъпите” учени, тъй като не отделят от „огромните” си заплати за да поддържат научната инфраструктура. След като почти цялата стратегия е една подигравка с българската наука и българския учен, защо да не напишем и това. Или ако сме сериозни, ще напишем, че виновно за тая работа е изгребването на милиарди от необходимите пари за наука и прахосването им без ефект. А сериозни ли сме?

Весело наблюдение №38: Част 8 на стратегията започва с приказки за развитите държави и констатации за влошаване на научния ни потенциал. Нито едните приказки, нито другите допринесоха нещо за 4 години. Дали пък да не отбележа, че учените доста-

точно са дразнени с празни приказки и с никакви действия. Махнете приказките за това, как ЕС изостава, махнете какво било в САЩ и Япония. Ние се мъчим да оцелеем като научна система, стратегията ни говори как САЩ и Япония си делят пазари. Браво. Така ще оцелеем.

Весело наблюдение №39: На стр. 37-38 от стратегията се говори за ефективно управление на науката като икономически фактор. Най-тъпата гледна точка на науката е да се мъчиш директно да правиш пари от нея. *Е, мъчиха се неолиберални юнаци 25 години и какво стана? Колко още ви трябва, за да разберете, че този подход е пълна тъпотия. Още 250 години ли?* По-нататък в стратегията пише, че не се развиват иновативни и наукоемки технологии, а научния капацитет пада. Ето, човек сам си и констатира провалите, но продължава да си планира и стратегира как директно да вади пари от науката. Ако ми позволите, ще отбележа не много весело, че трябва да се смени подхода за управление на науката. Тя е двигател, а не купчина желязо, което можете да предадете на вторични суровини и да вземете някой лев.

Наблюдение №12 от тези, дето смущават веселието: На стр. 40 от стратегията има изводи. Четем за поэтапно увеличение на средствата за научна дейност и технологично развитие – пълен провал тук за 4 години, четем за гарантиране на пазарна устойчивост на новите научни разра-

ботки – гоним май пак парата, а? Така нищо няма да стане. Четем как държавата ще определя бизнес-модела на звената, които биха реализирали успешно иновации в рамките на публично-частното партньорство. Е видяхме какво се получи – бръснарници, фризьорници и неправителствени „институти“ ефективно „усвоиха“ парите. Де ги пазарно-устойчивите научни разработки и успешните бизнес-концепции. Пълен провал.

Не мога да разбера защо в тая стратегия за науката непрекъснато се говори за бизнес-модел, пазарна устойчивост на научни разработки и други такива работи, чието място никак не е в тая стратегия. Тези текстове трябва да се махнат. Според мене стратегията е умряла, още докато е била писана. Доста пъти съм го писал, но кой да чуе. Е, като не чувате, чака ви провал след провал. Замисляте ли се обаче, че всеки един от тези провали намалява капацитета на българската наука? То винаги е така – херувимчета и серафимчета, цветя и рози, положението се влошава, ама карай, още цветя и рози, приказки по телевизиите как се грижим за науката и учените, докато един ден всичко рухне. И виновни разбира се – няма. А, забравих – феодалните старци като мене. Те винаги са виновни.

Весело наблюдение №40: На стр. 41 от стратегията се изреждат нерешените проблеми пред българските управляващи и пред академичната общност. Пак чакаме на еврофондове и инвестиции от частния сектор, че да

увеличим финансирането на науката. Ще си чакаме така до 2020 г. Изгребани са милиарди. Колко ли инвестиции мислите, че ще дойдат с чакане? По-нататм става още по-весело. Липса на съвременни методи на управление, пише по-нататм. И какви съвременни методи видяхме от тия, дето са го писали това. Поставяне на анголски „професор“ начело на Фонда за научни изследвания със съответните последиствия. Нисък дял на програмното финансиране – пише го за кой ли път. Ами то цялото финансиране е подкритично – и цялото да го направите програмно резултатът ще е един и същ – смърт на науката. И т.н. и т.н, въртим-сучем, само не казваме истината – храним магарето с камъни и чакаме злато да излезе отзад. Е няма да излезе. И тогава защо ли да не напишем истината - с подкритичното финансиране обричаме науката на смърт. А с това умира и надеждата, че ще станем що годе сваятна държава.

Весело наблюдение №41: От стр. 42 от стратегията започва визия за развитие на научно-иновативната система. Почваме с приказките – амбицията на правителството – да създаде условия за постигане на целите на европейската стратегия 2020 – кое точно – 3-те процента от БВП за наука ли? И после се леят едни приказки за условия и осигуряване на качествени научни изследвания - ама как – чрез концентрация на ресурсите. И тъй като ресурсите са мизерни – концентрираме ги и където няма ресурси – тая част от науката умира. После се

усещаме, че наука на парче не се прави, но е късно. Приснишаваме се и чакаме да се забравят „мъдрите ни дела”. Колко весело, нали?

Весело наблюдение №42: На стр. 43 от стратегията пише какво гарантира стратегията. Концентрацията на ресурси вече я видяхме. После почва пак – развитие на съвременни центрове за научни изследвания. Е къде са? – то половината време изтече. Ефективна система за оценка на научно-изследователската дейност. Е това е точно в моята област на научни изследвания – нищо няма да стане. Ако някой ви лъже, че ще ви подхвърли 15 количествени индикатора и това ще е ефективна система – много ви лъже. Но я да ви питам нещо, тъй като в макс-планковския здрач привършвам писането на една книжка (на английски) за математическото моделиране на развитието на науката и за оценка на научната продуктивност. Та вий, ваша милост, правите ли разлика между латентна променлива и индикатор? Щото, ако не правите, а сте тръгнали стратегии да пишете и наука да управлявате, лошо ваша милост (дано не са казвате Седларов), лошо! И по-нататък четем - модернизация на научни организации в синхрон с увеличаване на бюджетните разходи – че останали някой, който още да вярва на тая откровена лъжа? Подкрепа на утвърдените учени и възвръщане на престижа на професията учен. Видяхме, как ни подкрепихте и как ни хулихте. Абе тия брадати и опашати лъжи са за Гинес, бе! Ух, какво веселие! Ама защо

ли си мисля, че този текст трябва напълно да се преработи. Май нещо почна да ми се доспива. Пък като заспя, кой знае какво ще почна да сънувам.

Весело наблюдение №43: На стр. 44 от стратегията са описани принципите за реализацията на стратегията. В стратегията трябва да има принципи, но не такива. Принципите трябва да са насочени към науката, а не да съдържат приказки за административни дела. Ами тогава, защо де не се сменят принципите на стратегията. Стратегията трябва да съдържа принципи за развитие на науката, а не как всички заинтересовани лица щели да участват поравно – и тези, които наистина произвеждат научни резултати и анголските „професори” и тези, които „усвояват” парите за наука и тези заинтересовани в България да няма наука и в самата стратегия посочени като некомпетентни неправителствени организации.

Наблюдение №13 от тези, дето смущават веселието: На стр. 45 се изброяват целите на стратегията. Нито една от тези цели не се изпълнява. Провалът е тотален. И пак връзки с бизнеса и пак директно парици да правим. И как ще се подобри обслужването на научната инфраструктура, като на друго място в стратегията пише, че тя е остаряла (тоест за нищо не става). И пак ще повишаваме статуса на учения в обществото. Глупост до глупост, лъжа до лъжа, ако ваша милост ми позволи да отбележа. Ако не ми позволи, няма да го отбележа.

Весело наблюдение №44: От стр. 46 на стратегията започва изреждането на задачите и мерките. Още мярка 1 е тотална глупост и пълна катастрофа. Ще въведем модел на финансиране, стимулиращ конкуренцията и развитието??? Е видяхме го този модел - насочен към смазване на истинската наука и пренасочване на парите за „усвояване” без никаква полза за науката и обществото. О, и ще се увеличават средствата за финансиране – кой да го вярва това. Концентрация на критична маса от научен потенциал и глупост след глупост и глупост след глупост. Че нали има концентриран научен потенциал в БАН – защо се унищожават вместо да се укрепват и използват? Защо ли ми се струва, че и този текст трябва основно да се преработи и очисти от всички глупости и лъжи.

Тотална глупост №1: на стр. 48 от стратегията се говори за фундаменталните изследвания. Цитирам: „Тъй като финансирането на фундаменталните изследвания е директна инвестиция в световната икономика, то публичното финансиране на такъв вид дейност е обосновано единствено и само с цел да се поддържа образователния потенциал във висшите училища.” За да подчертая тъпотията на това нещо, нека направя следната аналогия. Целта на задачката – икономика, основана на знанието, с висока производителност на труда и благосъстояние на населението, с богати и силни фирми и бизнесмени е тъй далечна като Луната. Значи

трябва да идем на Луната. Трябва ни ракета – тристепенна както си му е реда. Най-отдолу е първата степен – фундаменталните изследвания, после следва втората степен – приложните изследвания и накрая идва третата степен – конструкторските разработки и технологии. И се появява юнак и казва - първата степен не ни трябва. Че тя ракетата ще се забие в земята и никога няма да стигне до Луната. **Между другото, кой е той – кой измисли тази тъпотия достойна за златен медал от олимпиадата на тъпотите?** Кажете ми името, за да го покроем със заслужена слава. **Трябва паметник да му се вдигне и този цитат за вечни времена да го обезсмъртява!**

Тотална глупост №2: Делът на разходите за фундаментални изследвания няма да превишава 15% от общите разходи за наука. Така ли? Същият болен мозък, който иска да разбие първата степен на нашата ракета се грижи затова, след като първата степен бъде разбита, изобщо да няма друга първа степен. Това май си е вредителство. И става много весело. Ако не е вредителство, кажете името на човека, та да се покрие с още слава. Ако е вредителство, то защо не казвате името на човека?

Наблюдение №14 от тези, дето смущават веселието: На стр. 49 от стратегията се намира Мярка №3, в която се говори за развитие на научния потенциал чрез създаване на привлекателни условия за научна кариера

и тъй нататък. Привлекателни условия за научна кариера? Видяхме какво се прави от 2010 г. досега, че и преди това. Никакви такива условия няма, не се и възнамерява и да се създадат. Гледайте какво пише малко по-надолу в стратегията: „Държавата ще провежда по-ефективна политика, насочена към повишаване на икономическия и социалния статус на учените и към създаване на атрактивни условия за научна дейност, които да им дават достатъчна доза професионално самочувствие”. Като че ли няма друга стратегия, която да се е проваляла толкова катастрофално. Пълнен провал, пълна катастрофа. Какво да коментирам повече.

Наблюдение №15 от тези, дето смущават веселието: На стр. 53 от стратегията като задача №2 е формулирана изграждане на устойчива връзка образование – наука-бизнес. Веднага може да се каже, че и това е пълен провал – нищо такова няма, защото не се прави както трябва. Като четете човек стратегията има чувството, че това е стратегия за бизнес, а не за наука. Тоталният провал на тая стратегия показва ясно, че науката не може да се третира като някакъв частен случай на бизнес-активност. Четем как ще се разширяват схемите, предоставящи стартов капитал за финансиране на рискови изследвания и се питаме – какво е това рисково изследване или това просто е преписано от нейде другаде.

Наблюдение №16 от тези, дето

смущават веселието: На стр. 56 от стратегията е написана задача №3: изграждане на благоприятна среда за научна дейност. Никаква такава среда не се изгражда. Как ще се прави – с въвеждане на оценка на научната дейност. И каква ще е тая оценка? Такава, че пак да издига некадърници на ръководни позиции? Щяла да се развива научната инфраструктура. По мои оценки от науката са изгребани 15 милиарда евро за последните 25 години. Научната инфраструктура като следствие е мизерна. Не виждам как това нещо ще се оправи – няма да стане нито с безполезните думи в стратегията, нито с мизерните средства по уж оперативната програма за наука. То времето е преполовено и нищо не се прави. Къде са осезаемите научни резултати – няма ги. Няма ги поради доста причини – например по какви критерии се купува скъпоструващо научно оборудване? Да не говорим за социалните измерения на науката. Винаги съм твърдял например, че е подигравка да се раздават награди на този и онзи и дори по два пъти и същевременно огромната част от учените една да свържат двата края. Използвам и административното си положение и авторитета си, за да смажа в зародиш всеки опит да бъда номиниран за такава награда. Вместо да се чудите какво да пишете, просто оправете заплатите – така ще допринесете за социалните измерения на науката.

Весело наблюдение №45: Обърнете внимание на заплахите от SWOT анализа от Приложение 3. И след 4

години те са си актуални и нищо не е направено. Кое е поредното доказателство за провала на тази стратегия.

Весело наблюдение №46: В приложението за задачите и мерките, марка №3 на стр. 75 е написано справяне с проблема „изтичане на мозъци“. Нищо не е направено. Мозъците си изтичат. Докога?

Нека да спра дотук. Питам се – нима висшата управленската структура на българската наука може да стигне дотам, че да произведе такава стратегия? Ами явно може. Може и отгук натам да не се направи нищо. Тогава в 2020 г. весело ще констатираме един катастрофален провал. И ще танцувате хоро на гроба на българската наука.

А какво трябва да има в една стратегия за научни изследвания?

Весели неща стават напоследък из интелектуалния елит у нас. В поредната класация един български юнак е обявен за по-влиятелен от Сорос. А Сорос знае ли? Толкова не бях се смял от доста време. Е, значи трябва да почакаме следващата класация когато ще го обявят за по-влиятелен и от Ротшилд. Друг пък юнак – „аналитик“ заяви, че той бил от добрите и като Гандалф се борел срещу злото (разбирай срещу държавата, където е роден). Гандалф??? Гандалф???? Нека весело да отбележа – при добрите няма място значи. Е тогава, чуйте гласа на ученика на Саурон от мрачните германски

земи, където обаче всичко са прави както трябва. Та какво трябва да има в една стратегия за развитие на науката? Ами следното.

Трябва да има политическо разбиране, че науката и иновациите са това, което може да изкара една национална икономика и една държава от всяка икономическа криза.

Трябва да има политическо разбиране, че без наука и иновации ни чака лошо бъдеще на бойните полета на глобалната конкуренция.

Трябва ясно да пише на 5 реда как си представяме бъдещето на държавата. На още 5 реда трябва да пише какви са основните проблеми пред държавата. Трябва ясно да каже, че пътят за решаване на тези проблеми трябва да се строи на основата на изследванията и иновациите.

Стратегията трябва да е наистина национална – с приоритети не преписани отнякъде, а отговарящи на най-насъщните нужди на българската държава.

Трябва да се напише, че стратегията е фокусирана върху изследванията, а не да се пишат глупости за фундаменталната наука, чиято ценност била да подпомага световната икономика и ето защо ние сме щели да правим едни какво си.

Трябва ясно да се каже, че за да има иновации, трябва да има фундаментални изследвания

Трябва да се подчертае, че тези, които трябва да извършват изследванията са учените (но истинските учени, а не „професори“ от страни покрай Нами-

бия и Замбия).

Като основен принцип на стратегията трябва да се запише, че фундаменталните изследвания са в основата на всички общества, основани на науката и че поради това фундаменталните изследвания трябва да бъдат всеотстранно подпомагани.

Трябва като се изброят приоритетите, за всеки от тях да се каже, защо е приоритет и какви цели трябва да се постигнат като е приоритет.

Трябва да се запише и не само да се запише, ами и да се издигнат научните изследвания и иновациите като национален приоритет номер 1 и да се превърнат в главно задължение на държавата. Трябва и да се обоснове защо това трябва да е така на половин страница.

Трябва да се посочат силните и слаби страни на българската научна и иновационна система.

Трябва да се обоснове необходимостта от политическа подкрепа на фундаменталните изследвания – висококачествените иновации и технология се основават на висококачествени фундаментални изследвания а не на висококачествено смучене на пръсти.

В стратегията трябва да се запише като приоритет премахването на бариерите между научните изследвания и научните колективи и бизнеса. Да са каже как ще се направи – като се обособят два вида програми – нетематични (свободни изследвания – 50% от средствата и тематични – другата половина от средствата).

В стратегията трябва да се заложат като приоритет изследвания в облас-

тта на рисковете за националната сигурност. Ние сме в едно от основните рушла по които текат рискове за сигурността на Европа и у нас.

В стратегията трябва да се напишат трите функции на научно-изследователската система: изследователска – изследвания и иновации; програмна – въвеждане на стратегическите цели в научни приоритети и изследователски програми; политическа – определяне на главните насоки на развитие на различни системи и планиране на ресурси за постигане на поставените стратегически цели.

Трябва да има насоки за интеграция в европейската наука. Може да се разработят и по-обхватни програми за коопериране с определени страни.

Трябва да се каже точно как ще се направи кариерата на учения привлекателна – тук трябва да има поставени срокове и каквото се напише – да се изпълни.

Трябва да се посочат конкретни мерки със срокове за подобряване на имиджа на науката в обществото и по-точно как ще се подобри имиджът на учениците, който имидж политиците нагло и безочливо разбиха.

Хайде, казах 20 неща и нека да спрат дотук. Че както съм се засилил, ще взема да напиша цяла стратегия. А злото не трябва да говори нали. Виж веселото дъра-бърене на „Гандалфовците” е друга работа. То куцо и сакато и все от „добрите” се изреди да пише стратегии за науката, а резултати няма и няма. Но така е в земята на веселието. Виж в земята на мрака е друго.

Още „чернокнижие от земите на Саурон” – 6 разсъждения за това, как се прави политика за развитие на науката и технологиите.

Разсъждение №1: Политиката се прави на най-висшето ниво на ръководство. Ето защо аз никога не съм обвинявал жените от дирекция „Наука” на МОНМ, въпреки, че съм слушал какво ли не по техен адрес. Само че съм ги виждал и да се мъчат над камари от хартия. Те трябва да изпълняват политиката, която се определя по-нагоре от тях в йерархията. Но стига съм ви описвал знания за йерархията от мрачните земи, нека да се върнем на политиката.

Разсъждение №2: Та каква е политиката по мрачните земи? – ами ето каква: **да обновим нацията чрез наука и образование.** Нали усещате, как Гандалфовците почват да се нервират? Нацията значи? Е, тука при Саурон на нацията се гледа като на армия, която трябва да печели битките на полетата на глобализацията. И Гандалфовците никак не ги обичат.

Разсъждение №3: По мрачните западни (и по много далечните източни) земи действат национални иновационни системи. Там силите на университетите се обединяват. Още се създават национални инженерни центрове и лаборатории за върхови постижения? Къде ли – ами например към всеки институт на националната академия на науките и ли на нацио-

налната система от изследователски институти. И тъй полека науката се превръща в единия от стълбовете на икономическото развитие. Единия ли? Значи има и друг стълб на икономическото развитие по мрачните земи? Да, има и това е образованието. То подготвя качествена работна сила, да го кажем по капиталистически му и освен това подготвя качествени инженери.

Разсъждение №4: И обратно към науката. Та по мрачните земи се стимулират всячески фундаменталните изследвания (ах каква изненада!) както и технологичните иновации. Още, активно се използва международното сътрудничество за укрепване на националната научно-иновационна система. А кой ли седи в основата на националната научно-иновационна система? Ами националната академия на науките или националната система от научни институти (олеле какви изненади има по мрачните земи) и няколко университета. Ами бизнесът? Къде е бизнесът? Говорим за държавната научно-иновационна система. Тази на бизнеса е отделно. Двете системи са свързани, но не така, както си мислят Гандалфовците – хо-о-о-п, слагаме наши хора по Фонда за научни изследвания, елиминираме истинската наука и парата за наука отива в „бизнеси” и „неправителствени организации”.

Разсъждение №5: Та така. В мрачните земи националната академия на науките или системите изследовател-

ски институти са поддържани така, че са – я да цитирам – „the powerhouse of the national research and innovation”. Дали пък се сещате какво значи думата powerhouse? Учените от тези организации са висшите съветници във всички структури имащи отношение към науката и иновациите. Виждате ли? – изобщо не става дума за „неправителствени организации”. Та в тези powerhouses започват живота си националните високотехнологични корпорации.

Разсъждение №6: Хайде да не засягам положението с университетите, че там първата дума е окрупняване. А втората е стимулирана на обучението на студентите от областта на естествените науки и на инженерите. Е, спирам дотук. Казвам само, че тук в мрачните земи университетите също са много добре поставени в националната научна и иновационна система. Става дума за университетите, които правят изследвания в областта на естествените и инженерните науки. И спирам дотук с разсъжденията.

Оптимистична теория за българския елит

Българският народ толкова много се е сблъскавал с дебелоглавието на своите синове и дъщери, заемащи ръководни позиции, че дори има поговорки за това. Например „кат ми пееш Пенке ле, кой ли те слуша” или „кучетата си лаят, керванът си върви”. И други народи имат поговорки за българското дебелоглавие – „на българина му идва акъла, когато започнеш да му сечеш

главата”. Та така, на тази основа не следва да очаквам никой да се трогне от горните редове. Много от които съм говорил и написал десетки пъти. Но я стига минорни тонове. Я да взема да напиша една оптимистична теория за българския елит.

И тъй, топлата нощ напредва и става следното. Българският елит добре разбира какво е написано по-горе. Светва му, че бъдещето ни като нация и държава зависи от добре работеща научно-технологична система, а не от смъкването по 5 кожи от гърба на народа. И сяда елитът и произвежда една, ама истинска стратегия за развитието на науката и иновациите в България. И я обезпечава финансово и административно и я изпълнява. И страната тръгва по нов път. И ... тряс и паднах от стола. Пуси американски навици човек да задрямва с крака на бюрото в топлата германска нощ. И май сънувах нещо. Какво беше то – не помня, но не беше лошо. Е, след 14- часовия работен ден е време за почивка. А на вас – всичко хубаво.

Николай К. Витанов
Институт по механика на БАН